

## Nr 15

Civilutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels angående omorganisation av lantmäteriverksamheten m. m. (1971:57), dels med förslag till lag om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet (1971:58), jämte motioner.

## Propositionerna

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1971:1 (bilaga 14, punkterna D 1 — D 4) beräknat medel för lantmäteriet har Kungl. Maj:t i *propositionen 1971:57* under återopande av utdrag ur statsrådsprotokollet över civilärenden för den 5 mars 1971 föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för lantmäteristyrelsens organisation,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att byta ut nuvarande tjänst med beteckningen o för verkschefen mot en tjänst med beteckningen p,
3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid lantmäteristyrelsen inrätta en extra ordinarie tjänst för chef för byrå,
4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövs i anledning av omorganisationen,
5. för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln anvisa
  - a. till Lantmäteriet: Myndighetsuppgifter ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.,
  - b. till Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
  - c. till Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 8 000 000 kr.,
  - d. till Lantmäteriet: Utrustning ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

Vidare har Kungl. Maj:t i *propositionen 1971:58* under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 5 mars 1971 föreslagit riksdagen

att antaga ett inom civildepartementet upprättat, vid propositionen fogat förslag till lag om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet.

## Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionerna nr 1971:

1170 av herrar Nilsson i Agnäs och Nordgren (m) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening framför att eventuella justeringar av traktnamn i en framtid sker i nära samråd med

invånarna på orten,

1171 av herr Nordgren m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om översyn av lantmäteritaxan i syfte att sänka den enskildes kostnader för legala fastighetsbildningsförrättningar,

1177 av herr Svanström (c) vari föreslås att riksdagen beslutar uttala att vid arbetet med genomförande och uppläggning av nytt fastighetsregister största möjliga hänsyn toges för att kunna bibehålla gamla hävdvunna, traditionsrika ortnamn och garantera ägarinflytandet i sammanhanget, samt

1271 av herr Tobé (fp) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 57 måtte beakta vad som i motionen anförts.

### **Tidigare principbeslut m. m.**

Det statliga lantmäteriets nuvarande organisation beslutades vid 1960 års riksdag (prop. 1960:74, JoU 19). Med utgångspunkt däri har utfärdats instruktionen (1965:794) för lantmäteristyrelsen och lantmäteristaten (lantmäteriinstruktionen).

År 1968 fattades principbeslut om införande av nytt fastighetsregister (prop. 1968:1, bil. 4, p. A 12, 3LU 5). Kungörelsen (1968:379) om uppläggandet av nytt fastighetsregister m. m. (registeruppläggningskungörelsen) utfärdades i anslutning därtill.

Fastighetsbildningslagen (1970:988) (FBL) (prop. 1969:128, 3LU 35) och lagen (1970:989) om införandet av fastighetsbildningslagen (prop. 1970:144, 3LU 92) träder i kraft den 1 januari 1972 och ersätter då lagen (1926:326) om delning av jord å landet (JDL) och lagen (1917:269) om fastighetsbildning i stad (FBLS). Därmed berörs också kungörelsen (1936:367) med vissa föreskrifter om mätningväsendet och fastighetsregisterväsendet i rikets städer (omtryckt 1966:101, ändrad senast 1968:707).

1970 års riksdag antog riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen (prop. 1970:103, KU 34, SU 132). Dessa riktlinjer har fullföljts genom beslut vid 1971 års riksdag (prop. 1971:1, bil. 14, litt. B, CU 8). Omorganisationen skall ske den dag Kungl. Maj:t förordnar.

Vid 1970 års riksdag antogs vidare riktlinjer för omorganisation av lantmäteriverksamheten (prop. 1970:188, SU 208). De här behandlade propositionerna innebär en fullföljd av det nyssnämnda principbeslutet. Kungl. Maj:t har genom kungörelsen (1971:45) om lantmäteridistrikt och specialenheter för fastighetsbildning m. m. förordnat om den lokala förrättningsorganisationen.

Kungl. Maj:t har den 26 februari 1971 beslutat uppdra åt länsstyrelserna att göra utredningar och föra överläggningar med kommunerna i vissa lantmåterifrågor. Uppdraget omfattar i fråga om mätningverksamheten överläggningar med kommunerna om denna verksamhets bedrivande samt

förslag om ytterligare lokalkontor m. m. och skall i denna del redovisas senast den 14 maj 1971. I fråga om fastighetsregistreringen skall länsstyrelserna efter samråd med kommunerna lämna förslag om i vilken utsträckning och i vilken takt kommunala register och arkiv skall föras över till länsstyrelserna. I samband därmed skall länsstyrelsernas resursbehov anges. Denna del av uppdraget skall redovisas senast den 1 juli 1971.

### Utskottets yttrande

#### *Kommunalt huvudmannaskap m. m.*

Enligt 1970 års principbeslut angående organisationen av lantmäteriverksamheten skall för *fastighetsbildningen* finnas en statlig basorganisation. Vidare skall under vissa förutsättningar inrättas specialenheter för fastighetsbildningsuppgifter, dels för uppgifter som sammanhänger med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering m. m., dels för uppgifter som rör utveckling av tätbebyggelse. För sådan specialenhet som avser tätbebyggelseutveckling och vars verksamhetsområde helt faller inom en kommuns gränser skall kommun som så önskar vara huvudman.

Kungl. Maj:t har förordnat om organisationen och därvid bl. a. angivit 42 kommuner i vilka specialenheter för tätbebyggelseutveckling skall finnas. Samtliga dessa kommuner har förklarat sig vilja utöva huvudmannaskapet för specialenheterna.

Lagförslaget anger bl. a. (1 §) de förutsättningar som enligt 1970 års principbeslut skall föreligga för att kommunalt huvudmannaskap skall komma i fråga: att angiven specialenhet skall finnas enligt beslut och att kommunen begär att få vara huvudman för verksamheten. Utskottet har ingen erinran mot förslaget i denna del.

De *mätningstekniska uppgifter* som ingår som ett led i fastighetsbildningen utövas i regel av respektive fastighetsbildningsmyndighet. Det har förutsatts att kommun med resurser därför skall kunna ges möjlighet att — t. ex. i ärende som rör kommunal mark — utföra nyssnämnda uppgifter även om fastighetsbildningen ligger på statlig myndighet. Härtill anslutande frågor ingår i ett utredningsuppdrag som lämnats till länsstyrelserna.

Den *fristående mättningsverksamhet* som nu utförs som service vid byggnadsplanering och byggande har i 1970 års beslut förutsatts kunna som förut utföras av kommunalt organ. Den statliga förrättningsorganisationen skall dock dimensioneras så att kommun som så önskar därifrån kan få denna service mot ersättning. Även dessa frågor skall närmare utredas av länsstyrelserna i samråd med kommunerna.

I fråga om *fastighetsregistreringen* innehöll 1970 års beslut att länsstyrelserna i princip skall fungera som fastighetsregistermyndighet men att kommunalt huvudmannaskap kan komma i fråga för vissa större kommuner där organisatoriska fördelar och samordningsintresset kan motivera det.

Det enhetliga fastighetsregister som enligt 1968 års principbeslut skall föras på en central dataanläggning för hela landet kan inte införas vid

omorganisationen den 1 januari 1972. Utrednings- och förberedelsearbetet fortsätter. Registeruppläggningskungörelsen (1968:379) innehåller även särskilda bestämmelser om jordregister och s. k. stadsregister för tiden till dess nytt fastighetsregister upplagts.

I lagförslaget (2 §) läggs beslutanderätten i fråga om kommunalt huvudmannaskap för fastighetsregistreringen på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Länsstyrelserna har fått i uppdrag att i samråd med kommunerna utreda i vilken utsträckning och i vilken takt nuvarande kommunala fastighetsregister och därtill hörande arkiv skall föras över till länsstyrelsen. För nästa budgetår har i det av riksdagen till länsstyrelserna anvisade anslaget beräknats 2,0 milj. kr. för länsstyrelsernas kostnader för att fullfölja sålunda övertagna registreringsuppgifter.

Inte heller i denna del har utskottet någon erinran.

Lagförslaget tar vidare upp (3 §) frågor om de kommunala tjänstemännens *opartiskhet* då kommunala intressen berörs och *jävsfrihet* då fastighetsregistermyndighet utövar viss kontroll över fastighetsbildningen.

Utskottet har ingen erinran mot lagförslaget i denna del. Utskottet har förutsatt att Kungl. Maj:t beaktar den osäkerhet som nu kan råda om en förvaltningslags (prop. 1971:30) jävsbestämmelser i fråga om tvåinstansjäv m. m. och om dessa blir tillämpliga på fastighetsregistermyndighet.

Vad som föreslagits om *tillsyn m. m.* har inte gett utskottet anledning till erinran.

I samband med det förutsatta överförandet av uppgifter från kommunerna till staten — och i vissa fall även från staten till kommuner — har aktualiserats vissa *samrådsfrågor m. m.*

Departementschefen anmäler att frågor om statens övertagande av utrustning och lokaler från kommunerna bör lösas genom förhandlingar. Formerna därför torde få bestämmas sedan de kommunala synpunkterna i fråga om bl. a. mättningsverksamheten inhämtats.

De frågor som ansluter sig till kommuns medverkan i förberedelser för det nya enhetliga fastighetsregistret torde likaledes få lösas efter kontakter med representanter för kommunerna. Centralnämnden för fastighetsdata har, enligt vad utskottet inhämtat, inlett överläggningar i detta ämne.

I motionen nr 1271 anmäls farhågor för att de kommunala fastighetsregister som kommer att övertas vid en senare tidpunkt inte ägnas önskvärt intresse om inte förhandlingar snarast tas upp med kommunerna och medel ställs till förfogande för de kommuner som är villiga att underlätta övertagandet.

Enligt utskottets mening får motionärens syfte anses i allt väsentligt tillgodosett genom ovan angivna överläggningar mellan kommunrepresentanter och centralnämnden för fastighetsdata angående formerna för kommunal registermyndighets medverkan vid uppläggande av nytt fastighetsregister. Svenska kommunförbundets i motionen återgivna inställning tar också sikte på vid dessa överläggningar aktuella förhållanden. Vidare har som ovan angetts länsstyrelserna fått i uppdrag att i samråd med

kommunerna utreda vilka fastighetsregister som skall överföras till länsstyrelserna och när detta lämpligen bör ske. Utskottet har förutsatt att statens och kommunernas gemensamma intresse av fastighetsregistreringen utgör en garanti för att övergångsfrågorna kan lösas på ett tillfredsställande sätt.

### *Organisationen på länsplanet*

Länsorganisationen har ovan berörts i fråga om fastighetsregistreringen.

Länsstyrelsereformen och principbeslutet om organisationen av lantmäteriverksamheten på länsplanet innebär bl. a. att överlantmätaren och länslantmäterikontoret inordnas i länsstyrelsen, som skall svara för att även fastighetsbildningen samordnas med länsstyrelsens översiktliga planeringsuppgifter. Överlantmätaren har dock att ensam besluta i frågor som rör ledningen av den lokala förrättningsorganisationen och andra frågor utan direkt samband med nämnda planeringsuppgifter. I proposition 1970:188 klargjordes bl. a. att överlantmätarens befogenhet att fullfölja talan mot fastighetsbildningsbeslut och att ta initiativ till vissa fastighetsregleringar skulle överföras till länsstyrelsen. Erforderlig ändring i FBL skulle anmälas i annat sammanhang. Statsutskottet anförde vid 1970 års riksdag (SU 1970:208, s. 6) bl. a. att det får anses uppenbart, att överlantmätarens nuvarande självständiga medverkan vid domstol bibehålls.

Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1971:57 innefattar inga ändringar i tidigare principbeslut och inte heller enligt ovan aviserade ändringar i FBL. Vad i motionen nr 1271 anförts om förfarandet enligt FBL föranleder därför inte något utskottets uttalande.

Länsstyrelseanslaget för nästa budgetår har beräknats bl. a. med utgångspunkt i att till länsstyrelsen överförs 334 tjänster, motsvarande de delar av lantmäterikontoret som helt eller praktiskt taget helt ombesörjer uppgifter som kommer att åvila länsstyrelsen. Länslantmäterikontoren förutsätts hållas samman. Serviceenheter till förrättningsorganisationen och personal till överlantmätarens disposition för uppgifter såväl inom som utom länsstyrelsen – nu något över 100 personer – har förutsatts böra formellt höra till förrättningsorganisationen och sålunda avlönas från det programbudgetberäknade anslaget Lantmäteriet: Myndighetsuppgifter. Enligt Kungl. Maj:ts förslag har detta anslag beräknats bl. a. med hänsyn till en förstärkning av organisationen på länsplanet med 21 kvalificerade tjänster.

Utskottet, som förutsatt att länsstyrelsernas omorganisation genomförs senast den 1 januari 1972, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

### *Lantmäteristyrelsens organisation*

Genom 1970 års beslut har riksdagen godkänt att lantmäteristyrelsen får en lekmanastyrelse och att dess organisation i övrigt skall bygga på

en indelning efter uppgifternas sakliga natur.

Utskottet har ingen erinran mot de nu förordade ytterligare riktlinjerna för omorganisationen och vad därmed har samband. I detta sammanhang får utskottet — liksom departementschefen — stryka under att lantmäteriet inte får engagera sig i värderingsärenden på sådant sätt att det kan medföra bindningar till partsintressen.

### *Personalfrågor m. m.*

Departementschefen anmäler sin avsikt att föreslå en särskild tillsättningsnämnd för de tjänster som nyinrättas i samband med omorganisationen.

I motionen nr 1271 efterlyses konkreta uppgifter om hur de nödvändiga omflyttningarna skall ske.

Viss information har redan lämnats bl. a. personalorganisationerna. Utskottet har anledning utgå från att tillsättnings- och stationeringsfrågorna behandlas under beaktande av personalens intressen och att ytterligare information i dessa frågor lämnas så snart det är möjligt.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om övergångsåtgärder tillstyrks.

### *Anslagsfrågor*

Utskottet har ingen erinran mot Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning. Som angetts i samband med behandlingen av mättningsverksamheten är beräkningarna av personalbehovet och kostnaderna för programmet Förrättnings- och uppdragsverksamhet dock ännu osäkra. Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om vad statsutskottet anförde till 1970 års riksdag (SU 1970:208, s. 7) angående fortbildningsfrågorna.

### *Ändrade fastighetsbeteckningar*

I registeruppläggningskungörelsen (1968:379) har tagits in bestämmelser angående beslut om traktnamn, vilket jämte blocknummer och enhetsnummer kommer att utgöra registerbeteckning för fastighet. Beslut härom skall fattas av lantmäteristyrelsen, som kan delegera denna rätt till registerförare. Innan beslut meddelas skall berörda fastighetsägare underläggas på lämpligt sätt. I vissa fall skall behövligt samråd ske med kommunen. Hittills har beslut fattats endast i fråga om områden som berörs av pågående försöksverksamhet. I övrigt har endast förberedande åtgärder vidtagits. Ortnamnsarkivet i Uppsala medverkar i dessa åtgärder.

Motionerna nr 1170 och 1177 tar upp de fall då ett i nuvarande registerbeteckning ingående bynamn inte kommer att ingå som traktnamn i den nya registerbeteckningen. Detta blir förhållandet främst då, om bynamnet behövs, flera trakter inom registerområdet skulle få samma beteckning. Motionärerna föreslår samråd med ortsinvånarna i syfte att bevara hävdvunna ortnamn.

Enligt utskottets mening får motionärernas syfte anses tillgodosett

genom redan gällande bestämmelser som ger utrymme för det önskade samrådet. Utskottet har därvid förutsatt att tillämpningen av dessa bestämmelser blir sådan att bl. a. det i motionerna angivna intresset beaktas så långt det över huvud taget är möjligt samt att ortnamnsarkiven kan medverka även i det fortsatta arbetet.

### *Lantmäteritaxan*

Förslaget i motionen nr 1171 avstyrks med erinran om att översyn av lantmäteritaxan påkallades redan av 1970 års riksdag (SU 1970:208, s. 7). En i ämnet gjord utredning har verkställts och remissbehandlas f. n.

### **Utskottets hemställan**

Utskottet hemställer

1. att riksdagen
  - a. godkänner de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för lantmäteristyrelsens organisation,
  - b. bemyndigar Kungl. Maj:t att byta ut nuvarande tjänst med beteckningen o för verkschefen mot en tjänst med beteckningen p,
  - c. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid lantmäteristyrelsen inrätta en extra ordinarie tjänst för chef för byrå,
2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som behövs i anledning av omorganisationen av lantmäteriverksamheten,
3. för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln anvisar
  - a. till *Lantmäteriet: Myndighetsuppgifter* ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.,
  - b. till *Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
  - c. till *Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 8 000 000 kr.,
  - d. till *Lantmäteriet: Utrustning* ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,
4. att riksdagen för sin del antager det vid propositionen 1971:58 fogade förslaget till lag om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet,
5. att riksdagen lämnar motionen nr 1271 utan åtgärd,
6. att riksdagen avslår motionerna nr 1170 och 1177,
7. att riksdagen avslår motionen nr 1171.

Stockholm den 20 april 1971

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

*Närvarande:* herrar Grebäck (c), Bergman (s), Almgren (s), Tobé (fp), Kristiansson i Örskelljunga (s), fröken Ljungberg (m), herrar Petersson i Nybro (s), Lindkvist (s), Henrikson (s), Högström (s), Engström (vpk), Karlsson i Mariefred (c), Strömberg (fp), Åkerfeldt (c) och Adolfsson (m).